

אלול התשע"ג

בס"ד

**השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
ליחסי ישראל ועמים בפרשת ובהפטרת כי תבוא
לפרשת כי תבוא (על פי שיעורים של הרב רוני קלופשטוק וד"ר יהושע מנחם רוזנברג)**

1) דברים כ"ח :

(א) והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוה היום, ונתת ה' אלהיך עליון על כל גווי הארץ. (ב) ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה' אלהיך... (ו) ותו ה' את איביך הקמים עליך נגפים לפניך, בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך. (ח) וצו ה' אתך את הברכה באסמית ובכל משלח ידך, וברכך, בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך. (ט) יקמך ה' לו לעם קדוש כאשר נשבע לך, כי תשמר את מצות ה' אלהיך והלכת בדרכיו. (י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך. (יא) והותרך ה' לטובה בפרי בטן ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך, על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיך לתת לך. (יב) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו וילכרך את כל מעשה ידך, והלוית גוים רבים ואתה לא תלוח. (יג) ונתת ה' לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה. כי תשמע אל מצות ה' אלהיך אשר אנכי מצוה היום, לשמר ולעשות. (יד) ולא תסור מפל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום, ימין ושמאול, ללכת אחרי אלהים אחרים, לעבדם... (טו) והיה אם לא תשמע בקול ה' אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו וחקותיו אשר אנכי מצוה היום, ובאו עליך כל הקלות האלה והשיגוך. (טז) ארור אתה בעיר, וארור אתה בשדה. (יז) ארור טנאך ומשארתך. (יח) ארור פרי בטן ופרי אדמתך, שגר אלפיך ועשתרות צאנך. (יט) ארור אתה בבאך, וארור אתה בצאתך... (כ) יתנך ה' נגף לפני איביך בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו, והיית לזענה לכל ממלכות הארץ... (ל) אשה תארש ואיש אחר ישכבנה, בית תבנה ולא תשב בו, כרם תטע ולא תחללנו. (לא) שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו, חמרך גזול מלפניך ולא ישוב לך, צאנך נתנות לאיביך ואין לך מושיע. (לב) בניך ובנותיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות וכלות אליהם כל היום, ואין לאל ידך. (לג) פרי אדמתך וכל יגיעד יאכל עם אשר לא ידעת, והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים... (לו) יולך יהוה אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך, ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן. (לז) והיית לשמה, למשל ולשנינה, בכל העמים אשר ינהגך יהוה שמה... (מט) ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ כאשר ידאה הנשר, גוי אשר לא תשמע לשנו. (ס) גוי עז פנים אשר לא ישא

פנים לזקן ונער לא יחן. (נא) ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך עד השמדך אשר לא ישאיר לך דגן תירוש ויצהר שגר אלפיך ועשתרות צאנך, עד האבדו אותך. (נב) והצר לך בכל שעריך עד רדת חמתיך הגבהות והבצרות אשר אתה בטח בהן בכל ארצך. והצר לך בכל שעריך בכל ארצך אשר נתן ה' אלהיך לך. (נג) ואכלת פרי בטןך בשר בניך ובנותיך אשר נתן לך ה' אלהיך, במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך.

2) ההפטרה ישעיה ס':

(א) קומי אורי, כי בא אורך; וכבוד יהנה, עליך זרח. (ב) כי-הנה החשך יכסה-אך, ונערפל לאמים; ועלך זרח יהנה, וכבודו עליך יראה. (ג) והלכו גוים, לאורך; ומלכים, לנגה זרחה. (ד) שאי-סביב עיניך, וראי-בלם, נקבצו באו-לך; בניך מרחוק יבאו, ובנותיך על-צד תאמנה. (ה) אז תראי ונהרתי, ויפחד ורחב לבבך; כי-יהפך עליך המון ים, חיל גוים יבאו לך. (ו) שפעת גמלים תכסך, בכרי מדנו ועיפה-בלם, משבא יבאו; זרב ובלונה ישאו, ותהלת יהנה וישרו. (ז) כל-צאן קדר יקבצו לך, אילי נביות ישרתונך; יעלו על-רצון מזבחי, ובית תפארתו אפאר. (ח) מי-אלה, כעב תעופינה; וכיונים, אל-ארבותיהם. (ט) כי-לי איים קווי, ונאניות תרשיש בראשנה, להביא בניך מרחוק, כספם וזהבם אתם--לשם יהנה אלהיך, ולקדוש ישראל כי פאריך. (י) וכונו בני-זכר חמתיך, ומלכיהם ישרתונך; כי בקצפי הפיתך, ובכרצוני רחמתך. (יא) ופתחו שעריך תמיד יומם ולילה, לא יסגרו; להביא אליך חיל גוים, ומלכיהם נהוגים. (יב) כי-הגוי והממלכה אשר לא-יעבדוך, יאבדו; והגוים, חרב יחרכבו. (יג) כבוד הלכנון אליך יבוא, ברוש תדקה ותאשור יחדו--לפאר מקום מקדשי, ומקום רגלי אכבד. (יד) והלכו אליך שחוח בני מענך, והשתחוו על-כפות רגליך כל-מנאצך; וקראו לך עיר יהנה, ציון קדוש ישראל. (טו) פחת היותך עזובה ושנואה, ואין עובר; ושמתיך לגאון עולם, משוש דור נדור. (טז) ונקת חלב גוים, ושד מלכים תינקי; וידעת, כי אני יהנה מושיעך, וגאלך, אביר יעקב... (כא) ועמד בלם צדיקים, לעולם יירשו אך; נצר מטעי מעשה ידי, להתפאר. כב הקטן יהנה לאלף, והצעיר לגוי עצום; אני יהנה, בעתה אחישנה.

3) תפילת ראש השנה:

ועל המדינות בו יאמר. איזו לחרב. ואיזו לשלום. איזו לרעב. ואיזו לשבע. ובריות בו יפקדו. להזכירם לחיים ולפנות. מי לא נפקד כהיום הזה.... אשרי איש שלא ישפחך, ובו אדם יתאמץ

ליעקב לאבדו חס ושלוש: והנה הראב"ע כאשר הגיע לפירוש זאת המלה מפני שבדעתו היה רחוק שיהיה נקרא לבן הארמי אובד אבי, כי אין טעם לומר ארמי אובד אבי וירד מצרימה ואין הדברים נקשרים ביחד, ועוד כי אובד פועל עומד, ובשביל זה היה נוטה מדברי האמת הוא פירוש רז"ל וחתר לו דרך אחרת. כי במקומות הרבה נקרא הדבר על מה שהוא גרום ומסבב, ולא כתב לך מאבד אבי כי לא אבדו חס ושלוש, רק נקרא אובד שלשון זה אף על גב שלא פעל כלל נקרא אובד. כמו שיקרא האבן מכשול אף על גב שלא נכשל בו אדם רק מוכן הוא למכשול, כך מוכן לבן לאבדו של יעקב אם לא שעזרו הקדוש ברוך הוא. ועוד כי אם כתיב מאבד אבי היה משמע פעם אחד, כי הפעל הוא לפי שעה ואלו שם דבר לא יסור ממנו, ולכך מפני כי תמיד רצה לאבד אותו לא בשעה אחת נקרא אובד, שם דבר שלא יסור."

דהיינו, רצונו של לבן הארמי לאבד את יעקב, היה תמידי, מתמשך ולא רק חד פעמי. כל תכניותיו ומעלליו של לבן במשך עשרים שנה שהיה יעקב אצלו, חתרו להשגת אובדו של יעקב, רוחנית ואף גשמית.

"ומה שהקשה שהיה לו להזכיר תחלה שהצילו הקדוש ברוך הוא מלבן, ואחר כך - "וירד מצרימה", אין זה קשיא, שצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח, ולפיכך לא רצה להזכיר השבח עד ויוציאונו ה' ממצרים וגו', ואין להזכיר שבח ואחר כך יחזור להזכיר גנות אלא מתחיל בגנות ומסיים בשבח וכך יהיה נשאר אצל השבח, וממילא כאשר אמר וירד מצרימה מלמד שהצילו מלבן."

(12) גמרא פסחים (קטז):

"מתחיל בגנות ומסיים בשבח". מתחיל בגנותם של ישראל שהיו משוקעים בגלות, ומסיים בשבחם שעלו ובאו לא"י ובנו מקדש לד'.

(13) בעל החינוך:

"משרשי המצווה, לפי שהאדם מעורר מחשבותיו ומצייר בלבבו האמת בכח דברי פיו. על כן בהיטיב אליו ד' ברוך הוא ובברכו אותו ואת אדמתו לעשות פירות וזכה להביאם לבית א-לוקינו, ראוי לנו לעורר לבנו בדברי פינו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת אדון העולם ויספר חסדיו יתברך עלינו ועל כל עם ישראל דרך כלל. ועל כן מתחיל בעניין יעקב אבינו שחלצו הא-ל מיד לבן הארמי, וענין עבודת המצריים בנו והיצילנו הוא ברוך הוא מידם. ואחר השבח מבקש מלפניו להתמיד הברכה עליו."

(14) הרמב"ן - חשיבות המקדש לענין הבאת ביכורים:

"ובספרי - והלכת אל המקום... לשכן שמו שם, זה שילה ובית עולמים, ושמה יאמרו (כלומר, וכנראה רצו לומר) כי הבמות אסורות בשני זמנים אלו (אף לבכורים), אבל גם בנב ובגבעון (במשכן) יקריבו ביכורים, אבל בבמת יחיד אין קרבין, ד"מזבח" כתיב. ואולי ממה שכתוב "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד' א-לקיך", לא קרבו באהל ובמשכן אלא בשילה שהיה שם בית אבנים, ובבית עולמים (במקדש בירושלים)."

בן. פי דורשין לעולם לא יפלו. ולא יקלמו לנצח כל החוסים בן... ועל ידי עבדיך הנביאים פתוב לאמר, הלא וקראת באזני ורושלים לאמר כה אמר יי זכרתי לך חסד ועורכת אהבת פלולתך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: ונאמר, וזכרתי אני את בריתי אותך בימי ועורכת, והקימותי לך ברית עולם:

(4) גמרא מגילה (לא):

"תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר: עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבתונה תורה קודם ר"ה, מאי טעמא? אמר אביי ואיתמא ריש לקיש: כדי שתכלה השנה וקללותיה."

(5) מצוות הבאת הביכורים:

"ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ד' א-לקיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ד' א-לקיך לשכן שמו שם."

מפרש רש"י במקום:

"אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה, כורך עליה לסימן ואומר הרי זו ביכורים."

(6) מצוות מקרא ביכורים:

"וענית ואמרת לפני ד' א-לקיך, ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט והי שם לגוי גדול עצום ורב. וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה. ונצק אל ד' א-לקי אבותינו וישמע ד' את קלנו ואת עמלנו ואת לחצנו. ויוציאונו ד' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאותות ובמפתים. ויביאונו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש"

(7) ספרי על "וענית ואמרת":

"וענית ואמרת - לשון הרמת קול" (רש"י שם לפסוק ה). "וענית ואמרת - מכאן אמרו - בראשונה כל מי שהוא יודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין אותו. נמנעו מלהביא, התקינו להיות מקרין את מי שיודע ואת מי שאינו יודע. סמכו על המקרא "וענית" - אין ענייה אלא מפי אחרים."

(8) ספרי על "המקום הזה":

"המקום הזה - זה בית המקדש... הארץ הזאת - הרי ארץ-ישראל אמור... בשכר ביאתנו אל המקום הזה ניתן לנו את הארץ הזאת

(9) רש"י ע"פ הספרי על ארמי עובד אבי:

"מזכיר חסדי המקום, ארמי אבד אבי - לבן ביקש לעקור את הכל כשרדף אחר יעקב, ובשביל שחשב לעשות, חישב לו המקום כאילו עשה."

(10) האבן עזרא:

דאם כן היה צריך לומר - "ארמי מאבד אבי", ולכן פירש הא"ע - יעקב אבינו הוא ה"ארמי", על שם שהיה בארם, והיה אובד כמעט בעוניו.

(11) המהר"ל בפירושו על התורה "גור אריה" וכן בספר

"גבורות ד"ר פרק נ"ד,

"ובספרי (פ' תבא) ארמי אובד אבי מלמד שלא ירד יעקב לארם אלא לאבדם ומעלה עליו כאלו אבדו, פירוש כי "ארמי אובד אבי" יש לפרש אותו ארמי היה אובד אבי... ולפיכך מעלה הכתוב על ארם כאלו אבדו רק שהקדוש ברוך לא נתן